

A nemzetiségek részvétele a gazdaságban Romániában az 1992. évi népszámlálás adatai alapján

„A romániai nemzetiségek főbb demográfiai jellemzői az 1992. évi népszámlálás tükrében” c. kéziratot tanulmány egy fejezete. Kiadás alá szerkesztve a Magyar Szemle számára 1996 júliusában. Nem jelent meg.

Az 1992. január 7-i romániai népszámlálás eredményeit összesítő központi kiadványsorozat utolsóként megjelent kötete az egyes nemzetiségek és felekezetek demográfiai szerkezetére vonatkozó főbb adatokat adja közre. A kísérő tanulmány a legfontosabb népességi jellemzőket sorra véve kitér a gazdasági aktivitás kérdéskörére is. Az adatok töredékessége ugyan behatárolja az elmélyültebb vizsgálódás lehetőségeit, a román statisztikai szolgálat azonban ezzel együtt is az utóbbi évtizedek legrészletesebb forrásfeldolgozását kínálja a népesség társadalmi-gazdasági-foglalkozási megoszlásának nemzetiségenkénti alakulásáról. Érdeemes tehát közelebbről is megismerkedni a kötetben, illetve az azt bevezető tanulmányban foglaltakkal.¹ A következőkben erre az ismertetésre vállalkozom, az említett tanulmány megfelelő fejezetét követve, ám a téma egyes vonatkozásait annál bővebben tárgyalva.

Az 1992. évi népszámlálás azokat a 14 éves és idősebb munkaképes személyeket sorolta az aktív népesség körébe, akik 1991-ben – foglalkoztatottságukra való tekintet nélkül – munkaerő-forrásként a nemzetgazdaság rendelkezésére álltak. A népszámlálási kötet a ténylegesen alkalmazásban állókon túl (ideértve a kereső nyugdíjasokat és a tanulókat) az aktív népesség között tartotta számon a bevallásuk szerint munkaképes férfiakat (62 éves korig) és nőket (60 éves korukig), még ha 1991-ben nem is rendelkeztek munkahellyel, vagy a népszámlálás időpontjában éppen állást változtattak, továbbá ide számította az első munkahelyet keresőket. A foglalkozás nélküli aktív személyek 1992-ben 863,7 ezren voltak, közülük 459,6 ezer volt az állást keresők és 404,1 ezer az első ízben elhelyezkedni kívánók száma. E lényegében munkanélküli rétegből az ismertetett kötet csak az első munkahelyüket keresők nemzetiségi megoszlását mutatja ki, mégpedig – az aktív népességtől eltérően – életkor és nem szerinti megoszlásuk részletezése nélkül.

A módszertani megjegyzések szerint a gazdaságilag inaktív népesség a kereső foglalkozással nem rendelkező tanulókat, egyetemi hallgatókat és nyugdíjasokat, a háztartásbelieket és más (egyéni és közületi) eltartottakat, valamint azokat foglalja magában, akik megélhetésének fő forrása munkavégzés nélkül szerzett jövedelemből származik. A kötet az alapvető demográfiai mutatókon túl (életkor, nem, települési környezet) az inaktív népesség nemzetiségi összetételét sem részletezi. Az aktív és inaktív keresők, valamint a munkanélküliek nemzetiségi tagolódásának vizsgálatára tehát nincs lehetőségünk. (Az inaktív népességre vonatkozó fontosabb információk azonban az aktív népesség demográfiai sajátosságait taglaló adatok alapján kikövetkeztethetők.)

A gazdaságilag aktív népesség települési környezet és nemek szerinti megoszlása

Az 1992. évi népszámlálás időpontjában Románia népességének 45,9 százaléka, 10 465,5 ezer személy tartozott a gazdaságilag aktív népesség csoportjába. Számuk 104 ezerrel, 1 százalékkal több, mint 1966-ban volt, ugyanakkor 328 ezerrel, 3,0 százalékkal csökkent 1977 óta.

A gazdaságilag aktív román nemzetiségűek száma 1992-ben több mint 4 százalékkal volt több 1966-hoz és mintegy 90 ezerrel kevesebb 1977-hez képest. Az egyéb nemzetiségű aktív népesség tizenöt év alatt 238 ezer fővel, egyötödével csökkent. A legnagyobb arányú a csökkenés a zsidók és németek között (a kivándorlás következtében aktív népességük száma kb. egynegyede az 1977. évinek), valamint a szerbek, szlovákok, bolgárok és magyarok soraiban. A gazdaságilag

aktív magyar népesség 137,5 ezer főnyi, 16,4 százalékos csökkenésében szintén szerepet játszik az elvándorlás. Növekedett a cigány, orosz-lipován, tatár és török nemzetiségű aktív személyek száma.

Az aktív népességen belül a férfiak aránya országosan 55,3 százalékot tesz ki. (1. táblázat.) A román nemzetiségűeknél ez az arány 54,9%. A férfiak részesedése a gazdaságilag aktív népességből a bolgárok és lengyelek esetében alacsonyabb, az összes többi nemzetiség esetében magasabb a román nemzetiségűek átlagánál.

1. táblázat
A gazdaságilag aktív népesség nemzetiségként az 1977. és 1992. évi, valamint nagyobb korcsoportok és a férfiak %-os aránya szerint nemzetiségként az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Nemzetiség	1977		1992		Ebből kor szerint			
	Ezer fő	%	Ezer fő	%	30 év alatt	30–49 éves	50 év fölött	Férfi
Összesen	10793,6	100,0	10465,5	100,0	33,1	50,1	16,8	55,3
Román	9590,7	88,9	9500,8	90,8	33,0	50,0	17,0	54,9
Magyar	836,3	7,7	698,8	6,7	32,7	52,7	14,6	57,4
Cigány	83,5	0,8	115,9	1,1	48,1	41,9	10,0	70,2
Német	161,4	1,5	44,5	0,4	29,2	51,5	19,3	58,3
Ukrán	28,6	0,3	27,8	0,3	38,3	43,5	18,2	61,0
Orosz, lipován	15,1	0,1	16,2	0,2	31,0	54,2	14,8	61,8
Török	9,0	0,1	9,6	0,1	39,0	50,7	10,3	69,5
Szerb	18,6	0,2	12,9	0,1	24,9	54,0	21,1	56,6
Tatár	10,5	0,1	11,3	0,1	32,6	52,3	15,1	61,0
Szlovák	11,0	0,1	8,8	0,1	33,0	46,7	20,3	57,7
Bolgár	5,4	*	4,5	*	23,0	53,2	24,8	53,7
Zsidó	8,5	0,1	2,1	*	13,5	53,1	33,4	63,1
Egyéb	15,0	0,1	12,3	0,1	28,4	51,8	19,8	58,3

A fiatal, 30 év alatti korosztályok súlya az átlagosnál nagyobb a cigányok (48,1%), törökök (39%) és az ukránok (38,3%) között, míg a gazdaságilag aktív népesség előregedése figyelhető meg a németeknél, szerbeknél, szlovákoknál, bolgároknál és különösen a zsidóknál, ahol az érintettek egyharmada 50 év feletti.

A 2. táblázat a gazdasági aktivitás nyers arányszámát (azaz az aktív népesség össznépességen belüli százalékos arányát) részletezi nemzetiségként az elmúlt három népszámlálás időpontjában.

2. táblázat
A gazdaságilag aktív népesség az illető nemzetiség összes népességéhez viszonyítva az 1966, 1977 és 1992. évi népszámlálás időpontjában (Százalékban)

Nemzetiség	1992	1977	1966
Összesen	45,9	50,1	54,2
Román	46,6	50,5	54,6
Magyar	43,0	48,8	53,0
Cigány	28,9	36,7	44,3
Német	37,2	45,0	48,7
Ukrán	42,3	51,5	53,8
Szerb, horvát, szlovén	43,9	52,7	61,0

Nemzetiség	1992	1977	1966
Orosz, lipován	42,0	46,2	50,0
Zsidó	23,3	34,6	47,0
Egyéb	39,8	45,0	49,0

Az aktív népesség részaránya legmagasabb a román nemzetiségűek között; egyes nemzetiségek körében (szerbek, bolgárok, lengyelek, tatárok, szlovákok) nagyjából hasonló, mint az ország egész népességén belül, másoknál (pl. zsidók, cigányok, törökök, örmények, görögök) jóval alacsonyabb. A legkisebb értéket az 1992. évi népszámlálás az elöregedett zsidó és a fiatal cigány népesség körében rögzítette, többek közt éppen az országos átlagtól jelentősen eltérő életkori megoszlásuk miatt.

A gazdaságilag aktív népesség súlya a nem román nemzetiségűek körében az elmúlt 25 év során mindegyik népszámlálás során kisebb volt, mint az országban általában, s számarányuk is erőteljesebben csökkent az átlagosnál: az 1966. évi 51,9 százalékról 1977-ben 47 százalékra, 1992-ben 40,2 százalékra esett vissza. Ez a folyamat egyrészt e nemzetiségek bizonyos fokú öregeedésével magyarázható (a cigányság kivételével), de szerepet játszik benne a munkavállalási korú személyek, különösen a nők gazdasági aktivitásának lanyhulása, valamint a korábbi nyugdíjba vonulás, mind a nőknél, mind a férfiaknál.

A gazdaságilag aktív népesség számarányát az illető nemzetiség összes népességéhez viszonyítva települési környezet (város-község) és azon belül nemek szerinti megoszlásban a 3. táblázat részletezi.

3. táblázat
A gazdaságilag aktív népesség települési típus és nemek szerint nemzetiségenként az 1992. évi népszámlálás időpontjában (Százalékban)

Nemzetiség	Összesen			Városok			Községek		
	Összes	Férfi	Nő	Összes	Férfi	Nő	Összes	Férfi	Nő
Összesen	45,9	51,6	40,4	47,2	51,8	42,7	44,3	51,3	37,5
Román	46,6	51,9	41,4	47,7	52,1	43,5	45,2	51,7	38,8
Magyar	43,0	51,0	35,5	45,7	51,6	40,4	39,5	50,2	28,8
Cigány	28,9	40,1	17,5	29,1	40,1	17,7	28,7	40,0	17,3
Német	37,2	48,1	28,3	38,0	48,0	30,0	35,6	48,2	24,8
Ukrán	42,3	51,3	33,2	51,1	57,2	45,0	40,6	50,1	30,9
Orosz, lipován	42,0	54,0	30,9	43,2	53,5	34,1	41,1	54,4	28,4
Török	32,1	44,9	19,5	31,7	44,3	19,3	33,7	47,2	20,1
Szerb	43,9	50,8	37,3	46,9	52,9	43,6	40,8	48,7	33,2
Tatár	46,1	56,6	35,7	46,3	56,2	36,8	45,5	57,6	32,9
Szlovák	44,9	52,5	37,6	44,3	53,0	36,2	45,4	52,1	38,6
Bolgár	45,9	50,3	41,7	47,4	53,6	41,9	45,0	48,5	41,5
Zsidó	23,3	28,9	17,5	23,1	28,8	17,4	34,0	36,4	29,8
Horvát	44,1	48,6	39,7	45,2	53,9	35,7	44,0	47,8	40,2
Cseh	42,2	49,6	52,5	38,4	46,1	31,8	44,2	51,3	37,4
Lengyel	41,9	48,1	36,2	33,0	41,5	25,6	49,1	53,3	45,1
Görög	35,2	42,2	28,3	33,3	40,4	26,4	49,6	55,0	43,8
Örmény	34,7	45,2	24,8	34,6	45,1	24,5	52,3	62,5	46,1
Egyéb	46,2	51,7	39,3	41,1	51,1	27,0	51,6	52,6	50,6

A vidéken élők gazdasági aktivitása – a falusi népességnek a fiatal korosztályok városba áramlásával együtt járó fokozott elöregedése következtében – folyamatosan hanyatlik. A városi

térségekben az aktív népesség aránya 1966–1977 között mindegyik nemzetiség körében nőtt, ám 1977–1992 között – az országos tendenciáknak megfelelően – az ukránok és a tatárok kivételével körükben is csökkent. 1992-ben a városi népesség gazdasági aktivitásának arányszáma nemzeti-ségenként a következőképp alakult: a 47,2 százalékos országos átlagnál magasabb vagy akörüli az ukránoknál (51,1%), románoknál (47,7%), bolgároknál (47,4%) és szerbeknél (46,9%), míg a legalacsonyabb értékeket a zsidók (23,1%), cigányok (29,1%), törökök (31,7%), lengyelek (33%) és görögök (33,3%) mutatják. Az aktív lakosok részesedése a *vidéki népességen* belül az örmények, görögök és lengyelek körében a legnagyobb, míg a legkisebb szintén a cigányok, törökök és a zsidók, valamint – a női aktivitás kirívóan alacsony hányada következtében – a németek és a magyarok között. Települési környezetüktől függetlenül egyébként a *nők gazdaságban való részvétele* mindegyik nemzetiség körében gyengébb, és – a cigányok, törökök, bolgárok kivételével – város-falu viszonylatban is nagyobb eltérést mutat, mint a férfiaké. A legkisebb arányú (összlélekszámuknak kevesebb mint egyötödére kiterjedő) a zsidó, a török, valamint a bő gyermekáldás folytán a munkából nagy számban kieső cigány nők részvétele a gazdaságban.

Érdeemes vizsgálni azt a speciális arányszámot is, mely a gazdaságban ténykedők számát nem az összes népességhez, hanem az aktív korúakhoz viszonyítja. Mint a bevezető szerzője megállapítja, a munkavállalási korúak az összes népességből nemzetiségenként ugyan különböző mértékben részesednek (annak megfelelően, hogy az illető nemzetiség korösszetétele idősebb vagy fiatalabb), a gazdaságban való tényleges részvételük szintjét azonban nem ez, hanem az aktivitás – ugyancsak nemzetiségtől függő – életkor, nem és települési környezet szerinti fajlagos arányszámai határozzák meg. A bevezető megemlíti, hogy a román nemzetiségűek ily módon mért gazdasági aktivitása körülbelül 79 százalékos, s ez az arány csak a bolgárok körében magasabb. A magyarok, ukránok, oroszok, szlovákok, tatárok és horvátok gazdasági aktivitásának szintje a románokéhoz hasonlítható. A rendelkezésre álló munkaerő-források „kihasználtsága” három nemzetiségnél igen alacsony: a cigányok (56,2%), törökök (56,7%) és a németek esetében (69% körül) nem éri el a 70 százalékot.

Az aktív (munkavállalási) korú népességet a népszámlálási kötet a 16–59 éves férfiak és a 16–54 éves nők, valamint a 14–15 éves aktív személyek körében jelöli meg. A kötet vonatkozó táblázatai a 14 és 15 évesek adatait nem részletezik, ezért a nemzetiségi aktivitás fajlagos viszonyosságait összesítve nem, csupán az egyes korcsoportokra vonatkozóan tudjuk megadni.

4. táblázat

A 15 éves és idősebb gazdaságilag aktív népesség a korcsoportok szerinti összes népesség százalékában nemzetiségenként az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Nemzetiség	Korcsoportok (év)										
	15–59	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–
Összesen	72,8	36,8	80,9	87,6	89,5	89,7	88,1	83,3	65,5	38,8	9,2
Román	73,6	36,5	81,5	88,6	90,5	90,5	88,9	84,0	66,5	40,0	9,8
Magyar	68,9	37,0	80,2	84,1	85,7	86,2	84,5	79,7	58,6	26,8	4,1
Cigány	52,8	41,7	56,6	57,8	60,5	60,8	60,3	56,8	46,4	32,0	10,8
Német	64,2	34,2	76,6	85,5	85,7	89,7	86,3	82,3	55,1	20,7	2,1
Ukrán	67,9	52,6	79,2	78,3	77,0	77,1	76,7	72,2	58,9	40,3	13,9
Orosz	66,0	42,2	77,8	80,2	80,1	80,3	79,5	71,6	58,6	25,4	4,0
Török	54,7	31,1	59,3	61,2	65,8	66,2	69,2	61,9	20,1	25,4	3,1
Szerb	71,6	32,3	78,1	85,8	88,1	90,0	88,4	82,8	65,0	40,3	5,2
Tatár	69,4	30,7	78,0	85,0	82,9	84,8	81,8	74,3	61,9	33,8	3,3
Szlovák	70,2	42,4	78,7	84,6	84,8	85,2	84,6	73,5	61,6	43,0	9,9
Bolgár	75,9	34,6	82,2	88,7	91,1	92,8	92,0	88,8	73,8	46,3	5,3
Zsidó	65,6	19,8	41,0	83,2	84,9	89,8	89,0	90,7	67,0	35,2	4,0
Horvát	68,8	52,2	76,3	76,8	80,2	85,7	80,8	70,7	55,3	34,7	11,4

Nemzetiség	Korcsoportok (év)										
	15–59	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–
Cseh	69,0	51,8	81,0	84,8	85,0	88,9	85,1	67,9	55,7	27,3	8,0
Lengyel	73,6	55,9	85,2	88,3	87,3	89,8	86,2	83,2	60,1	36,0	9,2
Görög	62,5	23,8	57,8	75,3	87,4	93,5	91,0	88,1	54,1	25,1	2,8
Örmény	71,1	16,9	68,5	88,1	93,5	87,3	89,2	90,6	69,0	35,0	3,2
Egyéb	73,3	48,2	73,1	74,4	84,6	89,5	87,8	88,7	68,5	38,8	11,5

A 4. táblázat viszonyszámai szerint a gazdasági aktivitás a nemzetiségek többségében 35–39 éves korban a legmagasabb (az országos átlag 89,7%, a románoknál 90,5%, a szerbeknél 90,2%, németeknél 87,4%, magyaroknál 86,2%, cigányoknál 60,8%). A legaktívabb életszakasz ettől eltérően alakul az ukránok (20–24 év), tatárok (25–29 év), örmények (30–34 év), törökök (40–44 év) és a zsidók (45–49 év) esetében. 55 és különösen 60 év felett az aktivitás szintje mindegyiküknél hanyatlik: az öreg korú népességen belül a románoknál 9,8%, az egyéb nemzeti-ségükéknél pedig mindössze 4,6%. A szélső értékeket az ukránok (13,9%) és a németek (2,1%) képviselik.

Az aktív népesség nemzetgazdasági ágak szerint

Az egyes nemzetiségek gazdasági aktivitásáról alkotott kép különböző társadalmi-gazdasági kategóriák szerint, így például a gazdasági szektorok tulajdonformája vagy a foglalkozási viszony alapján, illetőleg a nemzetgazdaság ágazatok, foglalkozási ágak szerinti csoportosításával tovább árnyalható. A népszámlálási kötet táblázatos anyaga a nemzetiségi adatokat csak az utóbbi két szempontnak megfelelően részletezi.

A nagyobb lélekszámú etnikumok aktív népességének szerkezetváltozásait a 5. táblázat – 16 ágazatot és 99 alcsoportot összesítve – a gazdasági ágazatok három fő típusa alapján követi nyomon. 1) *Primer szféra*: a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási ágakat foglalja magában. 2) *Szekunder szféra*: ide tartoznak a különböző ipari ágazatok: bányaiipar, feldolgozóipar, energiaipar és építőipar. 3) *Tercier szféra*: kereskedelmi szolgáltatások (kereskedelem és vendéglátás, szállítás és hírközlés, pénzügy, hitelélet, biztosítási tevékenység, ingatlan-ügyletek, kutatás-fejlesztés, informatika) és közszolgálati tevékenységek (államigazgatás, közoktatás, egészségügy, kultúra, sport, turisztika, egyéb társasági tevékenységek stb.) E felosztás 1992-ben az első munkahelyet keresők (fiatal munkanélküliek) kategóriájával bővült.

5. táblázat
Az aktív népesség szerkezetének változásai nemzetgazdasági ágazatonként
főbb nemzetiségek szerint, 1966–1992 között
(Százalékban)

Gazdasági ágazat	Év	Nemzetiség					
		Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
Primer szféra	1966	58,6	59,8	50,0	50,3	42,4	52,9
	1977	38,5	38,8	30,5	44,0	24,0	42,8
	1992	23,1	23,5	16,2	28,0	14,5	30,5
Szekunder szféra	1966	23,3	22,3	31,1	35,7	38,4	24,6
	1977	38,0	37,7	46,5	39,5	50,6	32,5
	1992	44,7	44,3	52,7	37,4	49,7	36,0
	1966	18,1	17,9	18,9	14,0	19,2	22,5

Gazdasági ágazat	Év	Nemzetiség					
		Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
Tercier szféra	1977	23,5	23,5	23,0	16,5	25,3	24,2
	1992	27,8	28,0	26,3	17,5	31,7	27,5
Első munkahelyet keresők	1992	4,4	4,2	4,8	17,3	4,1	6,0

Az 1992. évi népszámlálás időpontjában Románia aktív népességéből a legtöbben a szekunder szférában tevékenykedtek (arányuk 44,7% volt). A nemzetgazdaság összetétele jelentősen módosult 1966 óta, amikor a gazdasági életet még a primer szféra elsőbbsége jellemezte (58,6%), illetőleg 1977-hez képest, amikor e két fő ágazatban foglalkoztatottak részesedése nagyjából azonos súlyú volt (38%, illetve 38,5%). A változások elsősorban az intenzív iparosítással, a faluról városba áramló fiatal munkavállalóknak főként az iparban és az építőiparban történt elhelyezkedésével magyarázhatók. A gazdaság második legfontosabb területét jelenleg a tercier szféra képezi (27,8%), amely 1966-ban a szekunder szféra után még a harmadik volt az ágazatok rangsorában. A tercier szférán belül az aktív népesség nagyobbik hányada (15,6%) a kereskedelmi szolgáltatásban dolgozik.

Az aktív román népesség ágazati megoszlása nagyjából az össznépesség gazdasági szerkezetét követi, mivel a románság súlyánál fogva (90,8%) alapvetően meghatározza a nemzetgazdaság szektorainak összetételét. Az országos átlagtól a románság arányszámai csupán néhány részterületen térnek el kisebb vagy nagyobb mértékben. (6. táblázat.) Az esetenkénti distancia már szembetűnőbb, ha az egyes nemzetiségek ágazati arányszámait aszerint vizsgáljuk, hogy azok miként alakulnak az illető gazdasági ágban dolgozók összes számához képest (7. táblázat.) Az így kimutatható aránymódosulások – a különböző foglalkozási csoportokkal összevetve – az ország társadalomszerkezetének etnikailag is meghatározott különbségeire hívják fel a figyelmet.

6. táblázat
Az aktív népesség jelentősebb nemzetgazdasági áganként főbb nemzetiségek szerint az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Gazdasági ágazat	Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
<i>Ezer fő</i>						
Összesen	10 465,5	9 500,8	698,8	115,9	44,5	105,5
Mezőgazdaság	2 328,9	2 155,8	106,1	31,9	6,2	28,9
Ipar	3 907,1	3 504,7	319,0	35,0	18,9	29,5
Építőipar	583,1	528,9	37,5	7,4	2,3	7,0
Kereskedelem, vendéglátás	687,0	621,2	50,7	5,1	3,0	7,0
Közlekedés, távközlés	634,2	587,2	33,7	4,2	2,0	7,1
Kutatás-fejlesztés, informatika	238,1	224,1	10,1	0,3	1,6	2,0
Bank, pénzügy, biztosítás	57,8	53,1	4,0	*	0,3	0,4
Közigazgatás	321,3	304,8	12,0	1,4	0,7	2,4
Oktatás	383,7	350,0	26,8	0,5	2,6	3,8
Egészségügy	325,1	295,6	24,4	0,5	1,8	2,8
Kultúra és művészet	57,6	52,0	4,1	0,4	0,4	0,7
<i>Százalék</i>						
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mezőgazdaság	22,3	22,7	15,2	27,6	13,9	27,4
Ipar	37,3	36,9	45,6	30,2	42,5	27,9
Építőipar	5,6	5,6	5,4	6,3	5,3	6,6
Kereskedelem, vendéglátás	6,6	6,5	7,3	4,4	6,7	6,6

Gazdasági ágazat	Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
Közlekedés, távközlés	6,1	6,2	4,8	3,6	4,5	6,7
Kutatás-fejlesztés, informatika	2,3	2,4	1,5	0,3	3,7	1,8
Bank, pénzügy, biztosítás	0,5	0,6	0,6	*	0,5	0,4
Közigazgatás	3,1	3,2	1,7	1,2	1,7	2,3
Oktatás	3,7	3,7	3,8	0,4	5,9	3,7
Egészségügy	3,1	3,1	3,5	0,5	4,0	2,7
Kultúra és művészet	0,5	0,5	0,6	0,4	1,7	0,6

7. táblázat
Az aktív népesség nemzetgazdasági áganként (ezer főben)
és főbb nemzetiségek szerint (százalékban) az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Gazdasági ágazat	Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
Összesen	10 465,5	90,78	6,68	1,11	0,42	1,01
Mezőgazdaság	2 328,9	92,57	4,55	1,37	0,26	1,25
Erdőgazdaság	87,6	87,24	8,08	0,58	0,33	3,77
Bányaipar	301,8	90,41	7,26	0,82	0,30	1,21
Feldolgozóipar ⁱⁱ	3 605,2	89,64	8,24	0,90	0,50	0,72
Élelmiszeripar	302,7	89,72	8,30	0,56	0,41	1,01
Textilipar	395,0	90,29	7,87	0,64	0,52	0,68
Ruházati, bőr- és szőrmeipar	426,7	86,26	11,78	0,59	0,55	0,82
Faipar	137,0	83,74	13,50	0,84	0,53	1,39
Bútoripar	152,9	79,64	18,00	0,59	0,82	0,95
Vegyipar	241,1	93,63	4,59	1,06	0,35	0,37
Nemfémek ásványok feldolgozása	162,0	87,82	8,67	2,16	0,46	0,89
Fémkohászat	222,5	91,42	6,09	1,49	0,48	0,52
Vas-, acél- és fémgyártás	212,5	87,31	9,00	2,37	0,63	0,69
Gépgyártás	1 025,6	91,89	6,43	0,59	0,48	0,61
Elektrotechnikai	175,2	91,77	6,71	0,47	0,44	0,61
Energiaipar	191,6	92,11	6,15	0,50	0,44	0,80
Építőipar	583,1	90,70	6,43	1,26	0,40	1,21
Kereskedelem	500,7	90,09	7,58	0,85	0,46	1,02
Szálloda, vendéglátás	186,3	91,35	6,81	0,46	0,38	1,00
Közlekedés, távközlés	634,2	92,58	5,32	0,67	0,31	1,12
Bank, pénzügy, biztosítás	57,8	91,82	6,86	0,07	0,49	0,76
Ingó és ingatlan adásvétel	10,3	92,00	5,00	1,10	0,62	1,28
Kutatás-fejlesztés, informatika	238,1	94,14	4,26	0,13	0,68	0,79
Közigazgatás, társadalombiztosítás	321,3	94,85	3,73	0,43	0,24	0,75
Oktatás	383,7	91,21	6,97	0,13	0,68	1,01
Egészségügy	325,1	90,92	7,50	0,16	0,54	0,88
Kultúra, sport, egyéb	222,7	86,02	8,71	3,13	0,81	1,33
Társadalmi szervezetek	25,4	86,14	10,58	0,26	1,48	1,54
Kultúra és művészet	57,6	90,17	7,20	0,77	0,74	1,12
Sport, turisztika	21,5	91,75	6,14	0,49	0,69	0,93
Egyéb szolgáltatások	118,2	82,94	9,51	5,38	0,71	1,46
Egyéb és ismeretlen	27,3	85,49	8,84	3,43	0,71	1,53
Első munkahelyet keresők	459,6	86,59	7,27	4,36	0,40	1,38

A magyar nemzetiségű aktív népesség több mint a fele (52,7%) az iparban és az építőiparban tevékenykedik. Különösen magas a részvételük egyes könnyűipari feldolgozó ágazatokban, ahol jelenlétük az aktív népességen belüli 6,7 százalékos országos átlagukat messze túlhaladja. A ruházati, bőr- és szőrmeiparban dolgozók 11,8 százaléka, a faiparban dolgozók 13,5 százaléka, a bútorigipari dolgozók 18 százaléka magyar nemzetiségű. Ugyancsak az átlagosnál jelentősebben a magyarok részvétele a vas-, acél- és fémgyártásban (9%), a nemfém-tartalmú ásványi anyagok feldolgozásában (főként a kerámiaipar, a cement és egyéb építőipari anyagok gyártása terén, 9,8%), az élelmiszer- és a textiliparban (8,3, illetve 7,9%), valamint a bányászatban (7,3%). A terciér szférában elhelyezkedő magyar nemzetiségűek aránya összességében valamivel kisebb, mint az aktív magyar népesség országos átlaga, elsősorban a közlekedés és távközlés (5,3%), a kutatás-fejlesztés és az informatikai szolgáltatások területén (4,3%), és különösen a közigazgatásban történt háttérbe szorulásuk következtében (3,7%). E szférában a magyarok részesedése a kereskedelmi (7,6%), egészségügyi (7,5%), a kulturális és művészeti dolgozók (7,2%), az egyéb szolgáltatásokat végzők (9,5%), valamint a társadalmi szervezetek munkatársai körében (ideértve az egyházi testületeket is) haladja meg jelentősebben a magyar nemzetiségű foglalkoztatottak országos átlagát (10,6%). A mezőgazdasági dolgozók részaránya az aktív magyar népességen belül, akárcsak 1966-ban és 1977-ben, 1992-ben is jóval alacsonyabb az országos átlagszintnél. Kivételt képez az erdőgazdaság, mely ágazat dolgozóinak 8,1 százaléka magyar nemzetiségű volt.

A cigány nemzetiségűek foglalkoztatottsága – az első ízben elhelyezkedni kívánó munkanélküliek magas számával összefüggésben – a szekunder és terciér szférákban nem éri el az országos átlagot. Elmaradásuk szinte valamennyi gazdasági ágban számottevő, csupán az építőiparban, az építőipari anyagok gyártásában, a fémiparban és az egyéb közszolgáltatások területén képviseltetik magukat az aktív népességen belüli részesedésüknél magasabb arányban. Összpontosulásuk a szekunder szférában lényegében változatlan (1966-hoz képest némileg erősödött, 1977 óta viszont újra csökkent, vélhetően inkább az eltérő nemzetiségi bevallások következtében), erősödött viszont a részesedésük a terciér szférából. Mezőgazdasági foglalkoztatottságuk 1966 óta ugyancsak visszaesett, ám – az erdőgazdálkodást nem számítva – még így is a legjelentősebb a nagyobb lélekszámú nemzetiségek között.

A magyarok után a német nemzetiségűek foglalkoztatottsága a legintenzívebb az iparban és az építőiparban (49,7%), a terciér szférából való részesedésüket illetően pedig országosan is ők az elsők (31,7%). Az országos átlaghoz, illetőleg nemzetiségi számarányukhoz viszonyítva komolyabb elmaradás csupán a bányaiipar, közlekedés és távközlés, valamint a közigazgatás ágaiban mutatható ki. A németek aktivitása – a zsidók, örmények, görögök után országosan is – a mezőgazdaságban a legalacsonyabb.

Az egyéb nemzetiségűek gazdasági aktivitása a nemzetgazdasági ágazatok főbb típusai szerint a következőkben összegezhető.

A primer szférában dolgozik az ukránok (43,8%), szlovákok (40,5%), horvátok (49,2%) és a lengyelek (40,1%) nagyobbik hányada. A primer szféra elsőbbsége e – települési viszonyait illetően amúgy is rurális – nemzetiségek gazdasági szerkezetének változatlanságára utal, hiszen aktív népességük többsége 1966-ban ugyancsak a mezőgazdaságban helyezkedett el.

Az orosz-lipován (41,3%), szerb (39,8%), tatár (41,5%), bolgár (35,5%) és cseh (41,5%) nemzetiségűek tekintélyes része ma már az iparban és építőiparban dolgozik, jóllehet aktív népességük 1966-ban még elsősorban a primer szférában talált megélhetést magának. Munkavállalásuk alakulására a lakóhelyükhöz közeli kiemelten fejlesztett ipari központok vonzása gyakorolt hatást.

A zsidó nemzetiségűek 65,1 százaléka valamely szolgáltató ágazatban ténykedik. 2089 főnyi aktív népességén belül különösen magas a kultúra és művészet (4,9%), a kutatás-fejlesztés (14,2%), az egészségügy (13,9%), valamint az oktatás területén (10,7%) dolgozók részaránya. Az aktív népességnek a terciér szférában való elsődlegessége jellemzi még az örmény (61,5%), a görög (46,1%) és a török (37,7%) nemzetiséget is.

Az aktív népesség foglalkozási csoportok szerint

Az aktív népesség foglalkozási megoszlását a kötet a foglalkozási ágak jegyzéke alapján 120 kategória szerint, a következő csoportosításban részletezi. 1) A törvényhozói és végrehajtó testületek, az államigazgatás, a gazdasági-társadalmi és politikai egységek *legmagasabb szintjein dolgozó vezetők* és vezető beosztású tisztviselők. 2) *Szellemi és tudományos foglalkozású szakemberek*. Tevékenységük rendszerint felsőfokú végzettséghez kötött. 3) *Szaktechnikusok*, akik a hivatásuk gyakorlásához szükséges végzettséget liceumokban, vagy liceum utáni szakiskolákban szerezték meg. 4) *Adminisztratív tisztviselők*, többnyire középfokú végzettséget igénylő titkársági, irodai, nyilvántartási, pénztári, ügyfélszolgálati stb. munkakörökben. 5) A *kereskedelem, szolgáltatás, közlekedés, egészségügyi és szociális gondozás, valamint a közrend őrzésének és védelmének középfokú végzettségű dolgozói*. 6) *Gazdálkodók*, illetőleg a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, hal- és vadgazdálkodás különböző ágaiban dolgozó szakemberek. 7) *Munkások és iparosok*. E kategória a hagyományos iparágaknak megfelelő foglalkozásokban a mesterségükhöz szükséges ismeretekkel és képességekkel rendelkező dolgozókat összesíti. 8) Szakképzett *gépkezelők, szerelők, járművezetők*. 9) A nemzetgazdaság különböző ágaiban tevékenykedő *szakképzetlen dolgozók*. 10) *A fegyveres erők tagjai*, beleértve a szolgálatukat teljesítő katonákat. (8–9. táblázatok.)

8. táblázat
Az aktív népesség foglalkozási csoportonként főbb nemzetiségek szerint az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Foglalkozási csoport	Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
<i>Ezer fő</i>						
Összesen	10 465,5	9 500,8	698,8	115,9	44,5	105,5
Állami és gazdasági vezetők	164,1	151,7	9,1	0,5	0,9	1,9
Szellemi és tudományos foglalkozásúak	614,1	573,0	30,9	0,1	4,4	5,7
Szaktechnikusok	1 070,5	987,9	67,8	1,1	5,5	8,2
Adminisztratív tisztviselők	494,8	454,7	32,4	1,2	2,6	3,9
Kereskedelmi dolgozók, szolgáltatók	530,8	481,2	40,3	2,1	2,2	5,0
Mezőgazdasági dolgozók	1 937,5	1 804,3	78,2	26,2	3,9	24,9
Szaktunyasok	4 438,1	3 991,4	351,2	35,0	20,0	40,5
Szakképzetlen dolgozók	661,3	570,7	50,6	28,9	2,9	8,3
<i>Százalék</i>						
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Állam és gazdasági vezetők	1,6	1,6	1,3	0,4	2,0	1,8
Szellemi és tudományos foglalkozásúak	5,9	6,0	4,4	0,1	9,9	5,4
Szaktechnikusok	10,2	10,4	9,7	0,9	12,5	7,8
Adminisztratív tisztviselők	4,7	4,8	4,6	1,0	5,8	3,6
Kereskedelmi dolgozók, szolgáltatók	5,1	5,1	5,8	1,9	5,0	4,7
Mezőgazdasági dolgozók	18,5	19,0	11,2	22,6	8,8	23,6
Szaktunyasok	42,4	42,0	50,2	30,2	45,0	28,4
Szakképzetlen dolgozók	6,3	6,0	7,3	24,9	6,4	7,8

9. táblázat
Az aktív népesség foglalkozási csoportonként (ezer főben)
és főbb nemzetiségek szerint (százalékban) az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Foglalkozási csoport	Összesen	Román	Magyar	Cigány	Német	Egyéb
Összesen	10 465,5	90,78	6,68	1,11	0,42	1,01
Államigazgatási vezetők	9,2	93,20	5,01	0,17	0,44	1,18
Gazdasági vezetők	154,9	92,33	5,59	0,32	0,57	1,19
Szellemi és tudományos foglalkozásúak	614,1	93,31	5,03	0,02	0,72	0,92
<i>Fizikusok, kémikusok</i>	9,0	93,24	5,04	0,02	0,69	1,01
<i>Matematikusok, informatikusok</i>	13,2	94,23	4,06	0,03	0,74	0,94
<i>Építészek, mérnökök</i>	246,1	93,92	4,55	0,01	0,71	0,81
<i>Biológusok, agrárszakemberek</i>	30,7	94,56	4,21	0,02	0,49	0,72
<i>Orvosok</i>	55,1	91,30	6,70	*	0,77	1,23
<i>Közép- és felsőfokú oktatók</i>	142,8	92,04	6,07	0,01	0,85	1,03
<i>Jogászok</i>	16,6	95,84	3,12	0,01	0,34	0,70
<i>Közgazdászok, társ.tudományi szakemberek</i>	60,6	96,31	2,38	0,01	0,50	0,80
<i>Művészek</i>	19,8	89,07	8,41	0,19	0,99	1,34
<i>Egyházi vezetők, papság</i>	10,4	86,45	11,05	–	1,14	1,36
Szaktechnikusok	1 070,5	92,28	6,33	0,10	0,52	0,77
<i>A fizika, kémia, technika területén</i>	301,2	93,06	5,75	0,04	0,52	0,63
<i>Egészségügyi dolgozók</i>	139,0	91,30	7,38	0,03	0,64	0,65
<i>Óvodai, elemi iskolai oktatók</i>	142,8	90,87	7,45	0,03	0,63	1,02
<i>Gazdasági, közig. ügyviteli dolgozók</i>	222,0	91,27	7,29	0,10	0,53	0,81
Adminisztratív tisztviselők	494,8	91,90	6,55	0,24	0,52	0,79
Kereskedelemben dolgozók, szolgáltatók	530,8	90,66	7,59	0,39	0,42	0,94
<i>Bolti eladók</i>	259,8	90,60	7,74	0,34	0,41	0,91
Mezőgazdasági szervezetkezesi dolgozók	406,1	90,02	5,92	2,35	0,47	1,24
Mezőgazdasági egyéni dolgozók	1 531,4	93,95	3,53	1,09	0,13	1,30
Munkások és iparosok	2 837,5	89,05	8,72	0,87	0,49	0,87
<i>Építőipari dolgozók</i>	370,8	87,08	9,35	1,82	0,53	1,22
<i>Fém munkások</i>	613,1	90,27	7,29	1,33	0,47	0,64
<i>Gépészek, szerelő-javítók</i>	793,8	91,42	6,90	0,40	0,47	0,81
<i>Villamos- és finommechikai dolgozók</i>	164,0	93,10	5,34	0,33	0,40	0,83
<i>Élelmiszeripari dolgozók</i>	79,7	90,16	7,85	0,38	0,42	1,19
<i>Fafeldolgozó- és megmunkáló ipari dolg.</i>	193,8	80,16	17,26	0,62	0,75	1,21
<i>Textil-, ruházati és bőripari dolgozók</i>	477,2	87,71	10,63	0,47	0,46	0,73
Gépkezelők	1 600,6	91,50	6,48	0,64	0,39	0,99
Szakképzetlen dolgozók	661,3	86,30	7,66	4,36	0,43	1,25
Fegyveres erők tagjai	92,3	93,00	5,15	0,76	0,18	0,91
Nem nyilatkozott	0,2	85,46	5,89	5,28	0,48	2,89
Első munkahelyet keresők	459,6	86,59	7,27	4,36	0,40	1,38

Az aktív népesség tevékenységi csoportok szerinti megoszlását vizsgálva részletesebben csupán a magyarokra vonatkozó viszonyszámokat tekintem át.

A főbb foglalkozási kategóriákat illetően a magyar nemzetiségűek arányszámai a szakmunkások, a kereskedelmi, szolgáltatási tevékenységet űzők, illetőleg a szakképzetlen dolgozók csoportjában haladják meg az országos átlagot. Iskolázottságuk főbb mutatóival összhangban a felsőfokú végzettséget igénylő szakterületeken többnyire nemzetiségi számerejüknel alacsonyabb arányban vannak jelen, a középfokú, illetőleg szakképesítéshez kötött foglalkozásokban viszont összességében számerejüknek megfelelően képviseltetik magukat.

Az államigazgatási vezetésben a magyarok 5 százalékos részvételi aránya szintenként eltérően alakul. A legfelsőbb törvényhozói és végrehajtó testületekben 6,3 százalékos, a politikai

szervezetek hivatásos tisztségviselői körében 6,9 százalékos, míg a helyi előljáróságok szintjén 5,2 százalékos a képviseletük. Ezek az arányok nagyjából a parlamenti és helyhatósági választások aritmetikáját tükrözik. Az államigazgatás egyéb területein (ahol a tisztségviselőket nem választják, hanem kinevezik) a magyar nemzetiségűek részesedése már mindössze 2,7%.

A *szellemi vezetés szintjén* a magyarság jelenléte egyes humán szférákban (papság 11%, művészek 8,4%), az orvosok (6,7%), valamint a közép- és felsőoktatásban dolgozó pedagógusok (6,1%) körében tekinthető megfelelőnek vagy elégségesnek. Vagyis azokon a pályákon, melyek a legközvetlenebbül kötődnek a nemzetiségi léthez, illetőleg nemzetiségi utánpótlásukról a magyar nyelvű szakemberképzés többé-kevésbé gondoskodni tudott. Ezzel szemben alacsony a magyar nemzetiségűek részaránya az alkalmazott- és természettudományi kutatás szakemberei, és különösen a közgazdászok és más társadalomtudományi végzettségű szakemberek (2,4%), valamint a jogászok között (3,4%).

E két kategória (a felsőszintű vezetők, a szellemi és tudományos foglalkozásúak, azaz a legmagasabban képzettek együttese) az aktív magyar népesség 5,7 százalékát teszi ki, szemben a 7,5 százalékos országos átlaggal.

Jobbnak mondható a helyzet a magas szintű középfokú tanulmányokat igénylő (*szaktechnikusi besorolású*) pályákon, főként az egészségügyben és az alsó fokú oktatásban (7,4–7,4%), valamint a gazdasági, közigazgatási ügyvitel területein (7,3%). A termeléshez szorosabban kapcsolódó munkakörökben már gyengébb (de általában itt is 5–5,5% fölötti) a magyarság reprezentáltsága. Szembetűnően alacsony magyar jelenlétet csak a tengeri, folyami és légi közlekedés szakemberei (0,9%), valamint a rendőrök és nyomozók kötelékében (1,1%) találni.

Az *adminisztratív munkakörökben* a nyilvántartó, pénzügyi hivatalok munkatársai (8,5%), a pénztárosok (7,5%), illetve az ügyfélszolgálatot végző és távközlési dolgozók (6,9%) körében magasabb a magyar nemzetiségűek aránya. A könyvtári, levéltári adminisztratív dolgozóknak 6,6 %-a magyar. A termelési és anyagnyilvántartásban, szállításban (6,3%), a számítógépezők, gépirók (6,1%) és az irodai tisztviselők (5,8%) között az átlagosnál alacsonyabb a nemzetiségi képviselő. A *szolgáltatásban és kereskedelemben* a magyarok részaránya meghaladja a gazdaságilag aktív népesség nemzetiségi hányadát, elsősorban a közelebről meg nem határozott közszolgálati tevékenységet végzők (10,5%), a gondozók (8,2%), valamint a bolti eladók (7,7%) körében. A közrend őrzésére és védelmére hivatottaknak már csupán 4,9 %-a magyar.

Az aktív magyar népességnek több mint a fele (50,3%) a *szakmunkások* közül kerül ki. A *szerezők, munkagépek kezelői* között az átlaghoz viszonyítva iparágtól függően vannak jelentősen kevesebben (pl. a vegyipar és a petrokémia egyes ágaiban) vagy többen (a fa-, papír-, textil-, kerámia- és üvegiparban). Ugyancsak kisebb a részarányuk a gépkocsi- és a mozdonyvezetők (5,8%, illetve 5,2%), hangsúlyozottabb viszont a jelenlétük a mezőgazdasági, földmunkagépek, vagy a közúti szállítójárművek vezetői között (7,4%). A *munkások és iparosok* csoportjában ágazati eloszlásuknak megfelelően a legmagasabb a részesedésük a fafeldolgozó- és megmunkáló (17,3%), a cipő- és bőripari (14,7%), a kerámia- és üvegipari (12,7%), a textil-, és ruhaipari (9,9%), illetőleg – általános ágazati jelenlétüktől eltérően – az építőipari (9,4%) szakmákban. E foglalkozási csoportból az elektrotechnikai, elektronikai és finommechanikai műszerészek rétege az egyedüli, amelyben a magyarok részaránya a nemzetiségi átlag alá csökken (5,3%).

A *mezőgazdasági dolgozók* (vagyis a tényleges őstermelők) az aktív magyar népességnek mindössze egytizedét teszik ki (78,2 ezer fő). Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a primer szférában dolgozó magyar nemzetiségűek (113,1 ezer fő) közel egyharmada nem mezőgazdasági foglalkozású (országosan ez az arány kb. 20%), hanem – ugyancsak az országos arányokból kiindulva – feltehetően nagyobbrészt gépszerező, szakmunkás, illetve szakképzetlen dolgozó.

A *sakképzetlenek* aránya a magyarok körében az országos közép szint felett van. Jelenlétük elsősorban a közlekedésben és szállításban (8,6%), a feldolgozóiparban (8,4%), illetőleg a háztartási alkalmazottként, takarítóként foglalkoztatottak körében (8,3%) domináns, az átlagosnál alacsonyabb viszont a részesedésük a bányá- és építőipari (5,7%), valamint a közszolgálati dolgozók (5,4%) számából.

A cigányság körében az aktív népesség alig több mint egyharmada szakmunkás, ugyanakkor rendkívül magas a szakképzetlen dolgozók aránya (28,9%). A felsőszintű vezetők, magasan képzett értelmiségiek, illetve a szaktechnikusok mindössze 1,4 százalékát képezik a gazdaságilag aktív cigány népességnek. A szakképesítéshez kötött foglalkozási csoportok közül csupán az építőipari és fém munkások részaránya magasabb az átlagosnál. Hasonlóképpen magas a mezőgazdasági munkások aránya, mely réteg – az országos átlaggal egyezően – négyötöd részét teszi ki a primer szférában dolgozóknak.

A gazdaságilag aktív német nemzetiségűek 45 százaléka szakmunkás, 12,5 százaléka szaktechnikus, 11,1 százaléka pedig vezető értelmiségi. A mezőgazdaságban dolgozók aránya mindössze 8,8% körüben. (Felerészben állami vagy szövetkezeti alkalmazottak.) A németek részesedése a 9. táblázatban részletezett foglalkozási kategóriák közül csak a jogászok, valamint – az elvándorlás és a nemzetiség öregedő korösszetétele miatt – az egyéni gazdálkodók és a fegyveres erők tagjainak csoportjában marad számarányuk alatt.

A fenti adatok jól szemléltetik az egyes nemzetgazdasági ágazatokban dolgozó különböző nemzetiségű személyek tevékenységi szerkezetének eltéréseit. Mindehhez hozzátehetjük – a bevezető szerzőjét idézve –, hogy a nemzetiségek foglalkozási szerkezete szorosan összefügg iskolázottságuk szintjével, egyéneik képesítésével és szakosodásával.

Az inaktív népesség főbb jellemzői

A népszámlálási kötet módszertani megjegyzése szerint a gazdaságilag inaktív népesség a kereső foglalkozással nem rendelkező tanulókat, egyetemi hallgatókat és nyugdíjasokat, a háztartásbelieket és más (egyéni és közületi) eltartottakat, valamint azokat foglalja magában, akik megélhetésének fő forrása munkavégzés nélkül szerzett jövedelemből származik. A kötet, mint korábban jeleztük, az inaktív népesség nemzetiségi tagolódását csupán a főbb demográfiai jellemzők alapján részletezi (életkor, nem, települési környezet szerinti megoszlás). Az inaktív népességre vonatkozó fontosabb információk így közvetett módon már az aktív népesség demográfiai sajátosságait taglaló fejezetrészből megtudhatók. Az inaktív népesség főbb jellemzőit a továbbiakban a népszámlálási kötet vázlatos összefoglalójának alapján ismertetjük.

Az 1992. évi népszámlálás 12 344,5 ezer inaktív személyt írt össze (az ország lakosságának 54,1 százalékát). Számuk 1977-ben 10 766,3 ezer (49,9%), 1966-ban 8740,9 ezer (45,7%) volt. Az inaktív népesség 1996-hoz képest 41,2 százalékkal növekedett, és e 3603,6 ezer fős növekmény 90 százalékát a román nemzetiségűek tették ki. Az inaktív népesség nemzetiségi szerinti megoszlását és nagyobb korcsoportok részletezését települési típusonként a 10. táblázat tartalmazza.

10. táblázat

A gazdaságilag inaktív népesség nemzetiségenként, a nagyobb korcsoportok %-os arányában települési típusok szerint az 1992. évi népszámlálás időpontjában

Nemzetiségek	Ezer fő	Összesen			Városok			Községek		
		0–14	15–59	60–	0–14	15–59	60–	0–14	15–59	60–
Összesen	12 344,5	41,9	30,6	27,5	45,9	32,6	21,5	37,4	28,2	34,4
Rómán	10 907,7	42,4	30,2	27,4	46,9	32,4	20,7	37,3	27,6	35,1
Magyar	926,2	33,6	33,4	33,1	35,4	34,2	30,4	31,4	32,4	36,2
Cigány	285,2	58,1	35,5	6,3	58,4	36,4	5,3	58,0	34,9	7,1
Német	75,0	23,2	32,5	44,3	23,9	33,7	42,3	21,7	30,2	48,1
Ukrán	37,9	44,9	32,7	22,4	29,9	39,5	30,6	47,3	31,6	21,1
Orosz, lipován	22,4	32,1	36,6	31,3	30,2	38,1	31,6	33,5	35,5	31,0
Török	20,2	49,0	38,8	12,2	48,5	39,6	11,9	50,7	36,0	13,3
Szerb	16,5	24,3	30,0	45,7	25,9	36,7	37,3	22,8	23,8	53,4

Nemzetiségek	Ezer fő	Összesen			Városok			Községek		
		0–14	15–59	60–	0–14	15–59	60–	0–14	15–59	60–
Tatár	13,2	35,9	37,2	26,9	38,1	38,4	23,5	30,4	34,5	35,1
Szlovák	10,8	35,9	33,2	30,9	29,4	31,9	38,7	40,8	34,1	25,1
Bolgár	5,3	24,9	26,0	49,1	21,8	34,3	43,9	22,6	25,5	51,9
Zsidó	6,9	5,7	13,5	80,8	4,7	14,2	81,1	24,3	14,5	61,2
Horvát	2,3	32,2	33,7	34,1	25,4	41,0	33,6	33,1	32,7	34,2
Cseh	3,3	31,0	31,2	37,8	18,9	32,1	49,0	38,1	30,7	31,2
Lengyel	2,5	23,8	21,9	54,3	14,7	21,9	63,4	35,5	35,0	29,5
Görög	2,5	10,9	31,5	57,6	9,5	31,9	58,6	25,0	27,9	47,1
Örmény	1,3	13,1	20,7	66,2	13,2	20,8	66,0	–	10,0	90,0
Egyéb	4,6	33,9	29,5	36,6	28,8	30,0	41,2	40,4	29,0	30,6

A nemzetiségek többségében az inaktív népesség részaránya az országos átlag körüli, kivéve a zsidókat (76,7%), cigányokat (71,1%), törököket (67,9%), örményeket (65,3%), görögöket (64,8%) és a németeket (62,8%). Közülük négy esetben a 60 évesnél idősebbek vannak a legtöbben, míg a cigányoknál és a törököknél éppen ellenkezőleg, a 0–14 éves korcsoport a legnépesebb az inaktív népességben belül.

Az inaktív népességben a nők vannak többségben: legnagyobb az arányuk a cigány (82,5%), zsidó (82,5%), török (80,5%), örmény (75,2%), német (71,7%) és a görög nemzetiségűek között. A férfi népességben belüli inaktív csoport a zsidóknál a legjelentékenyebb (71,1%). Mind a két nem esetében viszonylag magas még az inaktív részaránya a cigány (50,9%) és a török nemzetiségűeknél (55,1%), részben népességük nagyon fiatal korösszetétele miatt, részben pedig azért, mert esetükben a nők a férfiaknál kevésbé vonhatók be a munkába. A többi említett etnikum körében az inaktívak jelentősebb részaránya az illető nemzetiség (vagy érintett rétege) előregedését jelzi

A nemzetiségek többségére általában az öregedő korösszetétel a jellemző. Ez a legszembetűnőbb a zsidóknál, görögöknél és örményeknél, hiszen inaktív népességüknek több mint a fele 60 éves vagy annál idősebb (80,8%, 57,6%, illetve 66,2%).

Meg kell említeni még, hogy a zsidó, cseh, lengyel és görög nemzetiségűeknél az inaktív népesség a városokban öregebb, mint a községekben (az örmény inaktív népesség lényegében a városokban él).

Jegyzetek

ⁱ *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992. Structura etnică și confesională a populației.* București, 1995, Comisia Națională pentru Statistică. LI–LXII., 522–569. p.

ⁱⁱ A feldolgozóipari ágak csoportosításának forrása: *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992. Vol. 2. Populație – structura social-economică.* București, 1994, Comisia Națională pentru Statistică. XLVIII. p.